

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка
ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

**ПРОГРАМА І ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ»**

Кафедра історії філософії. Програма і плани семінарських занять з курсу «Історія української філософії». – Львів, 2005. – 20 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою філософії
філософського факультету*

Львівського національного університету

імені Івана Франка

Протокол № ____

Від _____ 2005 р.

Автор: Ігор Захара, кандидат філософських наук,
доцент кафедри історії філософії
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Редактор Лілія Баран

Рецензент: проф. Марія Кашуба

Тема**I.****Теоретичні проблеми історії філософії в Україні**

Нація та її культура. Філософська культура нації. Всесвітня філософія і філософії національні. Етнопсихологія та її роль у становленні національної філософії. Україна на перехресті філософських культур. Проблеми періодизації української філософії. Філософія і держава. Державна філософія. Філософія і її мова. Філософія і релігія. Перспективи розвитку філософії в Україні.

Література:

- Семчишин М. Тисяча років української культури. - К., 1993;
- Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. - Мюнхен, 1993;
- Чижевський Дм. Нариси з історії філософії на Україні. - Мюнхен, 1983;
- Шлемкевич М. Галичанство. - Л., 1997;
- Історія філософії на Україні. - У 3-х томах. - К., 1987;
- Історія філософії України. - К., 1994;
- Горський В.С. Історія української філософії, курс лекцій. - К., 1996;
- Горський В.С. Філософія в українській культурі. - К., 2001.

Тема**II.****Міфологічний світогляд у Давній Україні**

Світогляд і духовна культура українців доби Київської і Галицької Русі. Міфологія - як джерело становлення філософської культури. Відчуття та розуміння космосу, проблема начал. Роздуми про людину. Моральні та естетичні норми. Уявлення про правові відносини. Первісні релігійні уявлення. Народна культура.

Література:

- Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. - К., 1993;
- Костомаров М.І. Слов'янська міфологія. - К., 1994;
- Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. - К., 1992;
- Рыбаков Б.А. Язычество Древней Руси. - М., 1988;
- Мироззрение древних славян. - К., 1985.

Тема **III.**
Філософська думка в Україні періоду
Київської Русі X–XIII ст.

Роль християнства у становленні філософії, джерела формування філософської думки, їх основна характеристика. Онтологічна проблематика. Проблеми пізнання світу. Принципи та категорії: Бог, Всесвіт, мудрість, знання. Історіософія. Вчення про людину. Мораль. Естетика.

Література:

- Ізборник 1076. - М., 1965;
- Слово про Закон і Благодать митрополита Іларіона // Філософ. і соціологічна думка. - 1988. - ч. 4;
- Історія української філософії. Хрестоматія / Упорядник М. Кашуба. - Л., 2004;
- *Лихачев Д.С.* Человек в литературе Древней Руси. - М., 1970;
- *Горский В.С.* Философские идеи в культуре Киевской Руси. - К., 1993;
- *Горський В.С.* Нариси з історії філософської культури Київської Русі. - К., 1993;
- *Замалеев А.Ф., Зоц В. А.* Мыслители Киевской Руси. - К., 1987.

Тема **IV.**
Філософська думка в Україні
XIII–XV ст.

Філософські ідеї східної патристики. Неоплатонізм, ареопагітики, ісіхазм. Передвідродження в Україні. Гурток Київських книжників. Єретичні рухи та їх ідеологія. Богомилство. Антитринітарний рух. Соцініани.

Література:

- *Прохоров Г.М.* Памятники переводной и русской литературы XIV–XV веков. - Ленинград, 1987;
- *Паславський І.В.* З історії розвитку філософських ідей на Україні в кінці XVI – першій третині XVII ст.
- К., 1984;
- Київська Русь: культура, традиції. - К., 1982;
- *Прохоров Г.М.* Исихазм и общественная мысль в Восточной Европе в XIV в. // ТОДРЛ. - Ленинград, 1968. - Т. 23;

- *Драгоманов М.П.* Літературно-публіцистичні праці. - У 2-х томах. - К., 1970. - Т.2.

Тема

V.

Гуманізм. Відродження. Реформація в Україні

Роль письменників гуманістів в поширенні ренесансних ідей в Україні. Юрій Дрогобич. Павло Русин. Себастьян Кленович. Станіслав Оріховський. Острозький культурно-освітній центр. Суспільно-політичний зміст полемічної літератури. Іван Вишенський та спорідненість його вчення з ідеями Реформації. Філософська думка у братських школах.

Література:

- *Литвинов В.Д.* Ідеї раннього просвітництва у філософській думці України. - К., 1984;
- *Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я. М.* Гуманістичні та реформаційні ідеї на Україні. - К., 1990;
- Секуляризація духовного життя на Україні в епоху гуманізму та реформації. - К., 1991;
- Філософія Відродження на Україні. - к., 1990;
- *Пашук А.І.* Іван Вишенський. Мислитель і борець. - Львів, 1990;
- Європейське Відродження та українська література XIV - XVIII ст. - К., 1993;
- Філософська думка в братських школах на Україні. Кінець XVI початок XVIII ст. - К., 1988.

Тема

VI.

Філософська

думка

в Києво-Могилянській академії

Західна філософська парадигма та викладання філософії в католицьких навчальних закладах. Схоластика XVII ст. Перехідний характер філософії від схоластики до філософії Нового часу. Петро Могила як реформатор філософської науки в Україні. Інокентій Гізель, Іоасаф Крюковський, Стефан Яворський. Феофан Прокопович, Георгій Кониський. Проблеми логіки і гносеології, онтологія і натурфілософія, етика і політика. Раціоналізація православ'я.

Література:

- *Прокопович Ф.* Філософські твори в 3-х томах. - К., 1979;
- *Кониський Г.* Філософські твори у 2-х т. - К., 1990;

- *Яворський С.* Філософські твори у 3-х т. - Т. I. - К., 1992;
- *Гізель І.* Твір усієї філософії // Стратий Я.М. Проблемы натурфилософии в философской мысли Украины XVII в. - К., 1981;
- Памятники этической мысли на Украине XVII - первая пол. XVIII в. - К., 1987;
- *Ничик В.М.* Из истории отечественной философии. - К., 1987; *Захара І.С.* Стефан Яворський. - Львів, 1999;
- *Захара І.С.* Академічна філософія України. - Л., 2000;
- *Кашуба М.В.* Георгий Конисский. - М., 1979;
- *Ничик В.М.* Феофан Прокопович. - М., 1977;
- *Лаппо-Данилевский А.С.* История русской общественной мысли и культуры. XVII - XVIII вв. - М., 1990;
- Проблема людини в українській філософії XVI - XVIII ст. - Львів, 1998;
- Релігійно-філософська думка в Києво-Могилянській академії: Європейський контекст. - К., 2002.

Тема

VII.

Філософія Григорія Сковороди

Філософські проблеми вивчення спадщини. Античність і середньовіччя. Сковорода і філософія Нового часу. Сковорода і просвітництво. Філософія бароко у творчості Сковороди. Життєвий шлях і творчість. Платонізм та стоїцизм як джерела філософської спадщини Сковороди. Проблеми пізнання, самопізнання і богопізнання у творчості Сковороди. Проблеми свободи, людини, етичні погляди. Споріднена праця. Сковорода як релігійний та світський мислитель.

Література:

- *Сковорода Г.С.* повне зібрання творів у 2-х т. - К., 1972;
- *Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В.* Григорій Сковорода: Біографічна повість. - К., 1984;
- *Багалій Дм.* Український мандрований філософ Григорій Сковорода. - К., 1992;
- *Чижевський Д.* Філософія Г.С. Сковороди. - Варшава, 1934; Філософія Григорія Сковороди. - К., 1972;
- *Ушкалов Л.В., Марченко О.М.* Нариси з філософії Григорія Сковороди. - Харків, 1993;

- *Іваньо І.В.* Філософія і стиль мислення Г. Сковороди. - К., 1983;
- *Софронова Л.А.* Три мира Григорія Сковороди. - М., 2002;
- *Дарина Т.* Вибрані твори в V томах. - Том V: Філософія, історія. - К., 2003.

Тема

VIII.

**Філософське
романтизму**

підгрунття

українського

Сутність романтизму, умови його розвитку в Україні. Західноєвропейські витоки українського романтизму. Романтизм як світоглядна основа нового українського письменства. Український романтизм в Західній Україні. М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я. Головацький. Філософсько-літературна діяльність Руської трійці. Східний варіант українського романтизму. М.Гоголь, М.Костомаров, П.Куліш, Т. Шевченко. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства.

Література:

- Шашкевич, Вагилевич, Головацький. Вибрані твори. - К., 1982;
- *Костомаров М.* Книга буття українського народу. - К., 1993;
- *Чижевський Дм.* Історія української літератури. - Тернопіль, 1994;
- Руська трійця в історії суспільно-політичного руху і культури України. - К., 1992;
- *Грабович Г.* Гоголь і міф України // Сучасність, 1994. - № 9-10;
- *Козак С.* Між історією і месіанізмом / Книга буття українського народу // ЗНТШ. – Т. 224. - Львів, 1992;
- Творчість Шевченка у філософській культурі України. - К., 1993;
- *Маланюк Є.* Нариси історії нашої культури. - К., 1992;
- *Потебня А.А.* Слово і міф. - К., 1989;
- *Мірчук І.* Історія української культури. - Мюнхен-Львів, 1994.

Тема

IX.

Філософія Памфіла Юркевича

Академічна філософія в Україні. Тип філософування. Розвиток філософських традицій Києво-Могилянської академії. Вчення про ідею. Трактатування філософії І. Канта. Критика антропологічного матеріалізму. Феномен Юркевича і українська духовність.

Література:

- *Юркевич П.Д.* Философские произведения. - М., 1990;
- *Юркевич П.Д.* Вибрані твори. - К., 1994;
- *Ярмусь С.* Памфіл Юркевич та його філософська спадщина. - Вінніпег. - 1979;
- *Лук М.І.* Феномен Юркевича і українська духовність // Проблеми філософії. - 1992. - Вип. 94;
- *Піч Р.* Найголовніші елементи філософії П.Д. Юркевича // Філософська і соціологічна думка. - 1992. - № 9;
- *Чернышевский Н.Г.* Антропологический принцип в философии // Поли. собр. соч.: в 15 т. - М., 1950. - Т.7.

Тема

X.

Філософські

погляди

Михайла Драгоманова та Івана Франка

Ідея національного поступу у творчості М. Драгоманова. Драгоманов і громадівці. Ставлення до релігії. Федералізм. Розуміння історико-культурних епох у творчості Івана Франка. Позитивізм соціальної філософії Франка. Франко і Маркс. Соціалістичні ідеї Франка. Державотворчі ідей.

Література:

- *Драгоманов М.П.* Літературно-публіцистичні праці: У 2 т. -К., 1970;
- *Франко І.Я.* Зібр. творів: у 50 т. - К., 1986. - Т.45;
- *Пашук А.І.* Проблеми суспільного розвитку в ідеології революційного демократизму України. - Львів, 1982;
- *Брагінець А.С.* Філософські та суспільно-політичні погляди Івана Франка. - Львів, 1956;
- *Забужко О.С.* Філософія української ідеї і європейський контекст: франківський період. - К., 1992.

Тема

XI.

Соціальна філософія в Україні початку ХХ ст.

Генезис національного радикалізму та його філософське обґрунтування. Дмитро Донцов, Микола Міхновський. Національна еліта та її роль в державотворчому процесі.

Поняття націй в історіософії В'ячеслава Липинського. Основні течії української соціально-політичної думки: Консерватизм. Націоналізм. Націонал-комунізм.

Література:

- *Донцов Д.* Націоналізм. - Лондон, 1996;
- *Міхновський М.* Самостійна Україна // Державність. 1992. - №2/5 (квітень-червень);
- *Лісовий В.* Драгоманов і Донцов // Філософ. і соціолог. думка, 1991. - №9;
- *Липинський В.* Листи до братів хліборобів про ідею і організацію українського монархізму. Писані 1919-1920 р. - Відень, 1926;
- *Полянська-Василенко Н.* Історія України. - У 2-х томах. - К., 1993;
- *Лисяк-Рудницький І.* Між історією і політикою. - Мюнхен, 1973;
- *Потульницький В. А.* Історія зарубіжної української політології. - К., 1992.

Тема

XII.

Філософські погляди Д.І. Чижевського

Загальна характеристика творчості та життєвого шляху. Розробка питань онтології та гносеології. Філософія культури. Історія філософії.

Література:

- *Чижевський Д.* Нариси з історії філософії на Україні. - Мюнхен, 1930;
- *Чижевський Д.* Гегель в Росії. - Париж, 1938;
- *Чижевський Д.* Історія української літератури. - Нью-Йорк, 1956;
- *Чижевський Д.* Історія філософії. - К., 1993;
- Дмитро Чижевський фундатор історико-філософського українознавства. Збірник статей. - Львів, 1996.

Тема

XIII.

Релігійна філософія в Україні (I пол. XX ст.).

Релігійна філософія П. Ліницького. соціальна філософія Андрея Шептицького. Гавриїл Костельник як філософ. Філософські твори Йосифа Сліпого.

Література:

- Історія філософії України. - К., 1994;

- *Шептицький А.* Вибрані твори. - Львів, 1994;
- *Костельник Г.* Вибрані твори. - К., 1984;
- *Гринів О.* Йосип Сліпий - письменник, теолог, філософ. - Львів, 1994.

Тема **XIV.**
Філософська думка в Україні.
Друга половина XX ст.

Філософія в академічних установах та навчальних закладах України. Київ, Харків, Львів. Розробка проблем онтології, гносеології та аксіології. Розробка історії філософії, вивчення історії філософії в Україні.

Література:

- Розвиток філософії в Українській РСР. - К., 1968;
- Філософська думка. 1968-1996 рр. – Генеза, 1994 - 1996.
- Історія філософії України. - К., 1994.

Плани

семінарських

занять

з

курсу

«Історія української філософії»

(для студентів III курсу філософського факультету)

I семінар.

Тема: Філософська думка в Давній Україні

План:

- Українська міфологія та її роль у становленні філософії.
- Значення прийняття християнства для розвитку філософії в Україні.
- Розуміння філософії в культурі Давньої України.
- „Слово про Закон і благодать” Іларіона як перша пам’ятка філософської думки.
- Гідність розуму: „Моління Данила Заточника”.

Рекомендована література:

- *Горський В.* Філософія в українській культурі. – К., 2001.
- Історія української філософії. Хрестоматія. – Львів, 2004.
- *Нечуй-Левицький І.* Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К., 1993.
- *Попович М.В.* Мироззрение древних славян. – К., 1985.
- Слово про закон і благодать Іларіона // Філософська і соціологічна думка. – 1988., ч.4.
- Перші українські проповідники і їх твори. – Рим, 1973.

II семінар.

Гуманізм

доби

Відродження

та ідеї Реформації в Україні

План:

- Роль письменників-гуманістів України в поширенні ренесансних ідей в Україні. Юрій Дрогобич, Себастьян Кленович, Станіслав Оріховський.

- Філософські основи релігійного вчення Івана Вишенського.
- Філософська думка в братських школах: Кирило-Транквіліон Ставровецький, Стефан Зизаній.

Рекомендована література:

- *Литвинов В.Д.* ренесансний гуманізм в Україні. – К., 2000.
- Філософія Відродження в Україні. – К., 1990.
- Українська поезія XVI ст. – К., 1987.
- *Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.Д.* Гуманістичні та Реформаційні ідеї в Україні. – К., 1990.
- Філософська думка в братських школах на Україні. Кінець XVI – початок XVII ст. – К., 1988.

III семінар.

Тема: Філософія Григорія Сковороди

План:

- Основні проблеми творчості Сковороди. (Вчення про „дві натури” та „три світи”, самопізнання і Богопізнання, „сродна праця”).
- Філософський зміст поетичної творчості Сковороди.
- Тлумачення байок Сковороди (філософський аспект).
- Філософські діалоги. Наркіс. Буквар світу. Благодатний Еродій.

Рекомендована література:

- *Сковорода Г.С.* повне зібрання творів у 2-х томах. – к., 1972.
- Спадщина Григорія Сковороди і сучасність. – Львів, 1996.
- *Ушкалов Л.В., Марченко О.М.* Нариси з філософії Григорія Сковороди. – Харків, 1993.
- *Іваньо І.В.* Філософія і стиль мислення Григорія Сковороди. – К., 1983.
- *Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В.* Григорій Сковорода. Біографічна повість. – К., 1984.

IV семінар.

Тема: Філософія українського романтизму

План:

- Філософське підґрунтя українського романтизму.
- Світоглядно-філософські основи діячів „Руської трійці”. Шашкевич, Вагилевич, Головацький.
- „Книга буття українського народу” як маніфест вітчизняного романтизму.

Рекомендована література:

- Руська трійця в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К., 1992.
- *Чижевський Дм.* Історія української літератури. – Тернопіль, 1994.
- Шашкевич, Вагилевич, Головацький. Вибрані твори. – К., 1982.
- *Костомаров М.* Книга буття українського народу. – К., 1993.

Колоквіум.

Філософія української національної ідеї.

Питання:

- Проблема єдності народу в спадщині доби Київської Русі („Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона, „Слово о полку Ігоревім”).
- Філософські основи національно-визвольних воєн XVII ст. (Братські школи, Острозький науково-освітній центр, Києво-Могилянська академія).
- Український романтизм та його роль у плеканні національної свідомості.
- Михайло Драгоманов та Іван Франко про соціальний і національний поступ.
- Філософія національного радикалізму. Донцов та Міхновський.
- Філософія Помаранчевої революції.

Рекомендована література:

- *Гнатюк В.* Нарис української міфології. – Львів, 2000.
- *Горський В.С.* Історія української філософії. – К., 1996.
- *Горський В.С.* Нариси з історії філософської культури Київської Русі. – К., 1987.

- *Горський В.С.* Філософія в українській культурі. – К., 2001.
- *Гринів О.* Йосип Сліпий – письменник, теолог, філософ. – Львів, 1994.
- *Забужко О.С.* Філософія української ідеї і Європейський контекст: франківський період. – К., 1992.
- *Захара І.С.* Академічна філософія України. – Львів, 2000.
- Історія філософії на Україні. У 3-х томах. – К., 1987.
- *Козак С.* Між історіософією і механізмом. (Книга буття українського народу) // ЗНТШ. – Т. 224. – Львів, 1992.
- *Литвинов В.* Ренесансний гуманізм в Україні. – К., 2000.
- Релігійно-філософська думка в Києво-Могилянській академії. – К., 2002.
- Руська Трійця в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К., 1992.
- *Ушкалов Л.В., Марченко О.М.* Нариси з філософії Григорія Сковороди. – Харків, 1993.
- Філософія Відродження на Україні. – К., 1990.
- Філософія Григорія Сковороди. – К., 1972.
- *Чижевський Дм.* Нариси з історії філософії на Україні. – Мюнхен, 1993.
- *Памфіл Юркевич.* Вибрані твори. – К., 1994.

